

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

ОТЧЕТ
за 2024г.
ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА
НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА
АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ 2018 – 2024г.

София, 2025г.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	3
ОСНОВАНИЕ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА ОТЧЕТА	3
ОТЧЕТ НА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА МЕРКИТЕ	3
1. МЕРКИ В СЕКТОР БИТОВО ОТОПЛЕНИЕ	3
2. МЕРКИ В СЕКТОР ТРАНСПОРТ	10
3. ХОРИЗОНТАЛНИ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИ МЕРКИ	14
4. НАПРЕДЪК ПО ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЦЕЛИТЕ НА ЕВРОПЕЙСКОТО И НА НАЦИОНАЛНОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА ЕМИСИИТЕ ОТ ФИНИ ПРАХОВИ ЧАСТИЦИ	17
5. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ	19
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	20

ВЪВЕДЕНИЕ

Основен проблем на национално ниво по отношение на качеството на атмосферния въздух (КАВ) е регистрирането на наднормени нива на фини прахови частици (в случая, ФПЧ₁₀) в някои населени места в страната. Националната програма за подобряване качеството на атмосферния въздух 2018–2024г. (НППКАВ) е приета с Решение № 334 на Министерския съвет от 7-ми юни 2019г., с цел подпомогне общинските власти в изпълнение на задължението им за постигане и поддържане на необходимото качество на атмосферния въздух по замърсител фини прахови частици (ФПЧ₁₀) и постигане на съответствие с *Директива 2008/50/ЕО относно качеството на атмосферния въздух и за по-чист въздух за Европа*.

Националната програма предлага мерки за намаляване на емисиите на първични ФПЧ₁₀ от идентифицираните основни източници – битово отопление на твърди горива и транспортния сектор (основно дизелови автомобили). С изпълнението на мерките в програмата се цели в общините с нарушено качество на въздуха да бъдат достигнати установените в законодателството норми, в най-кратък възможен срок, но не по-късно от 2024г. Изпълнението на мерките по програмата трябва да доведе и до намаляване на емисиите на ФПЧ_{2.5} и полициклични ароматни въглеводороди, с което да се постигнат допълнителни ползи за човешкото здраве.

За изпълнението на програмата е идентифицирана необходимост от активното участие, освен на Министерство на околната среда и водите, и на други министерства, изпълнителни агенции, както и на засегнатите общини.

Националната програма за подобряване на качеството на атмосферния въздух 2018 – 2024г. не води до изземване на компетенции и поемане на задължения на местните власти от страна на държавата, а предлага прилагането на политики и мерки на национално ниво, за които е установено, че общинските власти, по различни причини, не са в състояние да приложат самостоятелно.

ОСНОВАНИЕ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА ОТЧЕТА

Съгласно изискванията на чл.27а, ал.4 от *Закона за чистотата на атмосферния въздух*, изпълнението на НППКАВ 2018-2024г. се отчита ежегодно пред Министерския съвет. Настоящият отчет предоставя напредъка в изпълнението на мерките, предвидени в програмата, към края на 2024г.

Отчетите за изпълнение на мерките за периода от 2019 до 2023г. са публикувани на следния интернет адрес:

<http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=1288> .

ОТЧЕТ НА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА МЕРКИТЕ

1. МЕРКИ В СЕКТОР БИТОВО ОТОПЛЕНИЕ

В програмата са предложени мерки, които са насочени най-вече към промяна на начина за битово отопление чрез:

- По-ранно въвеждане в сила, от 1 януари 2020г., на изискванията на Регламент за 2015/1185 за битовите отоплителни уреди на твърдо гориво към Директива

2009/125/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21 октомври 2009г. за създаване на рамка за определяне на изискванията за екодизайн към продуктите, свързани с енергопотреблението (т.н. Директива за екодизайн);

- Въвеждане на изисквания за качеството на въглищата и брикетите за битово отопление;
- Преустановяване на практиката за продажба на дърва за огрев според теглото им;
- Ограничаване на периода, в който може да се извършва директен добив на дърва за огрев от населението;
- Ограничаване на периода за доставка на дърва за огрев от общините и държавните предприятия;
- Промени в ЗЧАВ с цел разширяване на правомощията на общините по отношение на въвеждането на Зони с ниски емисии;
- задължително поетапно извеждане от употреба на печки и котли на твърдо гориво, които не отговарят на изискванията на регламентите за екодизайн – подготвителни дейности;
- задължително поетапно извеждане от употреба в периода 2020-2024г. в общините с нарушено качество на въздуха на печки и котли на твърдо гориво, които не отговарят на изискванията на регламентите за екодизайн, и замената им с други средства за отопление. Премахване на уредите и:
 - а) Повторно свързване на домакинствата към газоразпределителната или топлофикационната мрежа, където е налична, или ново свързване, ако е рентабилно, или
 - б) Подмяна на уредите с такива, които отговарят на нормите за екодизайн.

Мярка: Въвеждане на изисквания за качеството на въглища и брикети, използвани за битово отопление

Мярката е законодателна и нормативните изисквания са вече въведени. Същевременно тя се изпълнява чрез прилагане на изискванията на *Наредбата за изискванията за качеството на твърдите горива, използвани за битово отопление, условията, реда и начина за техния контрол*, което допринася за намаляване на емисиите на ФПЧ₁₀ чрез въведените изисквания за качество на твърдите горива (въглищата и брикетите), използвани за битово отопление. Резултати от прилагането през 2024г. на *Наредбата* са предоставени в Годишен отчет¹ на контролния орган - Държавната агенция за метрологичен и технически надзор.

<i>Показател за изпълнение определен в Приложение XIV – „План за действие“ към НППКАВ:</i>	<i>Целева стойност</i>	<i>Към 2024г.</i>
- Приети изменения на ЗЧАВ	1	Изпълнени
- Приета Наредба с изисквания за качеството на твърдите горива за битово отопление	1	
- Изпратено уведомление до ЕК	1	

Показател за резултат определен в Приложение XIV – „План за действие“ към НППКАВ:

Намалени емисии на ФПЧ от битово отопление	-	Осъществен ефективен контрол на лица и обекти, които разпространяват твърди горива за битово отопление.

¹ https://www.damtn.government.bg/wp-content/uploads/2025/01/damtn-2024_godishen_otchet.pdf

Мярка: Въвеждане на организационни мерки по отношение на дървесината, използвана за битово отопление, в т.ч. преустановяване на практиката за продажба на дърва за огрев според теглото им; ограничаване на периода, в който може да се извърши директен добив на дърва за огрев от населението и ограничаване на периода на доставка на дърва за огрев от общините и държавните предприятия

Мярката се изпълнява.

- **Ограничения за съдържанието на влага**

В изпълнение на разпоредбите на *Наредба № 6 от 7 октомври 2019г. за изискванията и контрола върху дървесината, която се използва за битово отопление*, издадена от министъра на земеделието, храните и горите, които са приложими за общини или части от тях, на чиито територии са регистрирани превишения по показател фини прахови частици, местните власти предприемат действия за информиране на населението. Например, съгласно информация от община Варна, през 2024г. е проведена информационна кампания в районите на града с преобладаващо ниско застрояване и къщи с раздаване на брошури. Информация е обявена и на интернет страницата на общината, като част от мерките, които изпълнява с цел поддържане на нивата на замърсителите под установените за тях норми и за запазване на възможно най-добро качество на въздуха. Съобщение² във връзка с чл.6, ал.4 от *Наредба № 6 от 7 октомври 2019г.* е публикувано и на интернет страницата на редица общини. По информация на община Пирдоп след добиване, дървесината предназначена за битово отопление се съхранява във временни горски складове преди да достигне до потребителите, във връзка с разпоредбите на *Наредба № 6 от 7 октомври 2019г.* Общината разполага с централен склад за съхранение на дървесни материали.

- **Преустановяване на практиката за продажба на дърва за огрев според теглото им**

Мярката се изпълнява в съответствие с направените промени в *Наредба №1 от 30.01.2012г. за контрола и опазването на горските територии* (обн., ДВ, бр.89 от 12.11.2019г.), с която е отпаднала възможността за измерване и вписване в превозния билет на дървата за огрев в мерна единица килограм (чл.14в, ал.2).

- **Ограничаване на периода, в който може да се извърши директен добив на дърва за огрев от населението**

През 2023г. са публикувани изменения на чл.111 от Закона за горите (обн., ДВ, бр.11 от 02.02.2023г. и ДВ, бр.67 от 04.08.2023г.), отнасящи се до снабдяването на населението с дърва за огрев. Въведени са срокове за отделните етапи за снабдяването с дърва за огрев с цел да се избегне снабдяването на потребителите със сурова дървесина, непосредствено преди или по време на отоплителния сезон.

² Столична община:

<https://www.sofia.bg/documents/20121/479052/4.+%D0%98%D0%B7%D0%B8%D1%81%D0%BA%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%8F+%D0%BA%D1%8A%D0%BC+%D0%B4%D1%8A%D1%80%D0%B2%D0%B5%D1%81%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B0.pdf/ac0e38a0-03d6-4482-9996-b8cc5caf1088>;

Община Пловдив: <https://www.plovdiv.bg/item/ecology/air/sustainable-policies-air-quality/requirements-and-control-timber/>;

Община Монтана: https://www.montana.bg/upload/uploads/ecology_mainpage/darvesina2022.pdf ;

Община Русе: <https://obshtinaruse.bg/darvesinata-za-bitovo-otoplenie-sledva-da-e-suha-i-neobrabotena-s-tsel-ogranichavane-na-vrednite-emisii> ;

Община Видин: <https://vidin.bg/wps/portal/vidin-municipality/administration/ecology/ecology-air/>;

Община Смолян:

[https://www.smolyan.bg/media/content_files/file/ekologia/%D0%A1%D1%8A%D0%BE%D0%B1%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5%2025022020\(1\).pdf](https://www.smolyan.bg/media/content_files/file/ekologia/%D0%A1%D1%8A%D0%BE%D0%B1%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5%2025022020(1).pdf) ;

Община Шумен: <https://www.shumen.bg/iziskvaniya-i-kontrol-varhu-darvesinata-za-bitovo-otoplenie/>

Количествата на дървата за огрев за местното население през последните години е динамично и зависи от външни фактори, като поскъпването на енергоносителите вследствие на войната в Украйна и преориентирането на населението към по-достъпни начини за отопление. През 2022г. вследствие на посочените фактори е отбелязан пик на търсенето и съответно е завишено предлагането на дърва за огрев и презапасяване от страна на населението. През 2023г. бе отчетено успокоение на търсенето на дърва за огрев, като тенденцията продължи и през 2024г. (с 27% по-малко от 2023г., и с 39% по-малко от 2022г.). Добивът на дървесина от категорията „дърва от държавните горски територии“ в последните години непрекъснато намалява, като през 2024г. е намалял с 42% спрямо 2017г., което може да е показателно за ориентацията на населението към други, по-екологични начини за отопление.

В началото на 2024г. Министерството на земеделието и храните обяви намаляването на цените на дървата за огрев с 20% спрямо достигнатите през 2023г., което ще способства за по-ранното снабдяване на населението с дърва и съответно увеличаване на времето за просушаването им до отоплителния сезон, във връзка с мерките за опазване чистотата на атмосферния въздух.

• **Ограничаване периода на доставка на дърва за огрев от общините и държавните предприятия**

И през 2024г., вече традиционно се дават указания от Министерството на земеделието и храните (МЗХ) до директорите на държавните предприятия по Закона за горите, във връзка с организацията за осигуряване на дърва за огрев на населението. Целта е създаване на предпоставки за спазване на разпоредбите на Наредба № 6 от 7 октомври 2019г. за минимални срокове за естествено просушаване на сурова дървесина. Независимо от това, съгласно информацията на МЗХ трудно може да бъде ограничен периодът на доставка на дървата за огрев, като законодателят е заложил срок до 1 ноември (чл.111, ал.18 от Закона за горите), в който се предоставя дървесина на правоимащите лица.

Показател за изпълнение определен в Целева стойност 2024г.
Приложение XIV – „План за действие“ към НППКАВ:

- Приети на изменения на Закона за горите и/или подзаконовни нормативни актове

1

- Публикувани изменения на чл.111 от Закона за горите (обн., ДВ, бр.11 от 02.02.2023г. и ДВ, бр.67 от 04.08.2023г.)
 - Дадени указания от МЗХ до директорите на държавните предприятия

Показател за резултат определен в 2024г.
Приложение XIV – „План за действие“ към НППКАВ:

Намалени емисии на ФПЧ от битово отопление

-

Принос за намалени емисии на ФПЧ в резултат от използването на просушена дървесина за битово отопление.

Мярка: Задължително поетапно извеждане от употреба на печки и котли на твърдо гориво, които не отговарят на изискванията на регламентите за екодизайн (включително ЗНЕ)

В процес на изпълнение.

Проекти и дейности, които съответстват на прилагането на тази мярка в сектор битово отопление, се изпълняваха по Оперативна програма „Околна среда“ 2014

– 2020г. През 2023г. приключи изпълнението на проектите по процедура № BG16M1OP002-5.003 „Мерки за подобряване качеството на атмосферния въздух“ на Оперативна програма „Околна среда“ 2014 – 2020г., по която бенефициенти бяха общините с нарушено качество на атмосферния въздух по показател фини прахови частици: Бургас, Видин, Димитровград, Монтана, Пловдив, Смолян, Горна Оряховица и Столична община. С процедурата се осигури финансиране на мерки, насочени към намаляване нивата на ФПЧ₁₀ от битовото отопление, чрез подмяна на отоплителни устройства на твърдо гориво (дърва и въглища) с:

– друг вид отоплителни устройства: на газ; използващи електричество; на пелети или друг вид дървесна биомаса/изкопаемо твърдо гориво, когато новите устройства отговарят на техническите параметри за екодизайн;

– с алтернативни източници на топлинна енергия – свързване или възстановяване на връзката към топлофикационна система или газоразпределителна мрежа.

Като резултат, в посочените 8 общини с екологични алтернативи са подменени високоемисионните отоплителни уреди на твърдо гориво на 27 151 домакинства. Информацията е по данни от Главна дирекция Оперативна програма „Околна среда“ и е базирана на подадените от бенефициентите финални отчети. Общо 70,30% от домакинствата са избрали електричеството като алтернативно отопление, 26,33% са предпочели отопление на пелети и 3,38% са избрали опцията за газифициране. Броят на подменените отоплителни уреди на твърдо гориво с екологични алтернативи е 31 060. В резултат от изпълнението на мярката верифицираната стойност на спестените емисии ФПЧ₁₀ е 707,73 т/г.

През програмния период 2021-2027г. усилията на министерството чрез Програма „Околна среда“ са в посока продължаване на финансирането на подмяната на начина на отопление, при това в значително по-голям обем. Основните интервенции отново са насочени към сектора на битовото отопление чрез замяна на отоплителни устройства на твърдо гориво (дърва, въглища, брикети), които не отговарят на изискванията на регламентите за екодизайн, на територията на 21 общини с нарушено качество на атмосферния въздух по замърсител ФПЧ₁₀ в периода 2017-2021г.

През месец април, 2023г., по Програма „Околна среда“ 2021-2027г., са отворени две процедури за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ „За по-чист въздух!“ и „За по-чист въздух!“⁽²⁾. Административните договори за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ са сключени през първото шестмесечие на 2024г.

По процедура „За по-чист въздух!“, съфинансирана от Европейския фонд за регионална развитие, са договорени 476 150 616 лв. с бенефициенти общините Асеновград, Бургас, Велико Търново, Видин, Враца, Горна Оряховица, Димитровград, Кърджали, Ловеч, Монтана, Несебър, Пазарджик, Плевен, Пловдив, Русе, Смолян, Хасково, Шумен.

По процедура „За по-чист въздух!“⁽²⁾, съфинансирана от Кохезионния фонд, с бенефициенти общините Благоевград, Перник и Столична са сключени договори за предоставяне на БФП на обща стойност 126 485 843 лв.

Очакваният брой на жилищата с подменени отоплителни устройства на твърдо гориво е 76 976. Жителите, ползващи се от мерките за качеството на въздуха, ще са близо три милиона.

Срокът за изпълнение на проектите е в рамките на 60 месеца.

През 2024г. продължава изпълнението и на третата фаза на Интегриран проект „Българските общини работят заедно за подобряване на качеството на атмосферния въздух“ LIFE17 IPE/BG/000012 – LIFE IP CLEAN AIR³, финансиран по Програма LIFE на Европейския съюз. Обхватът на дейностите по проекта, който се

³ <https://lifeipcleanair.eu/>

изпълнява на местно ниво, е в синхрон с основната мярка и времевата рамка на НППКАВ по отношение на сектор битово отопление. Интегрираният проект се изпълнява от Столична община, в качеството на координиращ бенефициент, в партньорство с общините Бургас, Русе, Стара Загора, Велико Търново и Монтана, както и Клуб „Икономика 2000“, в качеството им на асоциирани бенефициенти. Бюджетът на проекта е 16,7 млн. евро, като финансовият принос от Европейската комисия е 60% или около 10 млн. евро, а националното съфинансиране е в размер на около 6,7 млн. евро. Проектът е структуриран в три фази – подготовка, демонстрация и изпълнение, с обща продължителност 7 години – от октомври 2018г. до октомври 2025г.

Съгласно информацията от общините бенефициенти по проекта е извършено следното:

- *Община Монтана* – проектът е приключил на 30.06.2024г. Подменени са 437 отоплителни уреда и съгласно информацията от община Монтана са постигнати всички поставени цели на проекта;
- *Община Бургас* – През 2024г., продължава изпълнението на третата фаза, като към 31.12.2024г. са доставени и монтирани общо 1533 бр. нови отоплителни уреди;
- *Община Велико Търново* – към края на 2024г. са подменени уредите на твърдо гориво на общо на 407 домакинства, от които 21 бр. през 2024г.;
- *Община Стара Загора* – През 2024г. е извършена подмяна на уредите на 267 домакинства и са одобрени още 163 кандидати за подмяна на отоплителните уреди;
- *Община Русе* – през 2024г. са подменени уреди на пелети, газ и климатици в 393 домакинства;
- *Столична община* – В периода 01.01.2024 – 31.10.2024г. са класирани 994 кандидата. През 2024г. са сключени 1114 бр. договора с домакинства за подмяна на отоплително оборудване.

Трябва да бъде отбелязано, че има общини, в които до момента не са финансирани мерки по подмяна на уреди за битово отопление, и в които въпреки това към 2024г. е постигнато съответствие с установените норми за ФПЧ₁₀. Една от причините е, че част от гражданите по собствена инициатива са преминали към по-екологична форма на отопление. Последното се потвърждава и от данните от проведеното през 2021г. преброяване на населението и жилищния фонд в Република България. Съгласно информацията за жилищните условия, към 7 септември 2021г., използваната енергия за отопление на обитаваните жилища е както следва: почти половината от обитаваните жилища (47.7%) се отопляват с електричество, 36.3% – с дърва, 13.3% – с топлинна енергия от централен източник (парно), 4.8% – с въглища, 4.1% – с пелети, 2.5% – с природен газ от централен източник.⁴ За сравнение, съгласно окончателни данни от Преброяването през 2011г., отоплението на жилищата в страната се извършва основно с дърва и въглища – 53.9% от обитаваните жилища, с електричество се отопляват 28.6%, с парно от централен източник – 15.1%, и с газ от централен източник – 1.3% от жилищата⁵. В допълнение, следва да се има предвид, че реалната подмяна на уреди чрез финансиране по ОПОС 2014-2020 и програма LIFE започва през 2022г. Фактор, който трябва да се има предвид и който влияе негативно на процеса на подмяна на начина на отопление, е покачващите се цени на енергоносителите и съответно – намаляването на тяхната достъпност за населението.

Изготвянето на НППКАВ, включително заложените мерки в нея, както и съответните целеви стойности, е основано на данни от националното преброяване на населението и жилищния фонд през 2011г. С наличието на данни от преброяването през

⁴ https://nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/Census2021_housing_conditions.pdf

⁵ <https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/Census2011final.pdf>

2021г. е възможно сравнението на начина за отопление в бита в периода на действие на НППКАВ, както и да бъдат проследени предпочитанията и тенденцията за промяната на отопление в домакинствата.

Въз основа на данните от националните преброявания през 2011г. и 2021г. може да бъде изчислена промяната в броя на отоплителните уреди на въглища и брикети на национално ниво. Средната годишна подмяна за периода са отоплителните уреди, които са подменени самостоятелно от домакинствата, доколкото физическата подмяна на уреди, финансирани по различни различни програми, започва през 2022г. Чрез екстраполиране на данните от преброяванията могат да се направят изчисления за естествената подмяна на отоплителни уреди за периода 2022 - 2024г. Така за времеви хоризонт на програмата 2018 – 2024г. отоплителните уреди само на въглища и брикети, подменени самостоятелно от населението, е около 113 310 бр. Това означава, че намалените емисии на ФПЧ от битово отопление за периода на действие на програмата са значително повече от посочените по-долу верифицирани емисии.

Показател за изпълнение определен в Целева стойност *Към 2024г.*
Приложение XIV – „План за действие“ към
НППКАВ:

Брой изведени от употреба печки и котли, които не отговарят на изискванията и/или брой повторни или първоначални свързвания с газоразпределителната или топлофикационна мрежа	403 626 бр.	36 277 бр. – подменени по проекти 37 127 бр. – естествена подмяна на уреди на въглища и брикети за 28-те общини.

Показател за резултат определен в Целева стойност *Към 2024г.*
Приложение XIV – „План за действие“ към
НППКАВ:

Намалени емисии на ФПЧ от битово отопление	-	707,73 т/г. верифицирани спестени емисии ФПЧ ₁₀ по ОПОС

Горната информация за естествената подмяна на отоплителните уреди от страна на населението дава допълнително пояснение за причините, довели до намаляване на емисиите на ФПЧ и постигането на нормите за качество на въздуха в почти всички зони и агломерации към края на срока на действие на програмата.

Мярката за задължителното поетапно извеждане от употреба на печки и котли на твърдо гориво, които не отговарят на изискванията на регламентите за екодизайн предлага възможността за въвеждане на зони с ниски емисии, каквато възможност е дадена и в националното законодателство. Законът за чистотата на атмосферния въздух дава възможност на общинските власти за въвеждане на зони за ниски емисии при нарушено качество на въздуха по даден замърсител – тези зони са един от начините за ограничаване на емисиите на вредни вещества и за постигане на нормите.

Във връзка с горното, съгласно информация на Столична община, с Решение № 931 от 15.12.2022г. на Столичен общински съвет е приета „Наредба за създаване на зони с ниски емисии на вредни вещества в атмосферния въздух на територията на Столична община“. Наредбата урежда правилата и условията за създаване на зони с ниски емисии на вредни вещества на територията на Столична община и въвеждане на ограничения и забрани за движението на моторни превозни средства (МПС), както и за въвеждане на ограничения и забрани за употребата на твърди горива за битово отопление на цялата територия на Столична община или на части от нея, с цел намаляване на източниците на замърсяване на атмосферния въздух. По отношение на битовото отопление се въвежда забрана за употребата на твърди горива на територията на Столична община, както следва:

- Считано от 01.01.2025г., се забранява използването на твърди горива за битово отопление в сгради, разположени по улици и на места, в които има изградена и функционираща централна топлофикационна и/или газоразпределителна мрежа в следните девет района: Изгрев, Средец, Оборище, Студентски, Илинден, Красно село, Лозенец, Триадица и Възраждане;

- Считано от 01.01.2029г., забраната за използването на твърди горива за битово отопление обхваща цялата територия на Столична община.

Във връзка с горното, на гражданите, живеещи на територията на Столична община, които използват отоплителни уреди на твърди горива за битово отопление, се предоставя възможност за тяхната подмяна в рамките на посочените проекти. За предоставяне на информация към жителите на Столична община са изготвени 2 карти, свързани с прилагането на нискоемисионните зони от битово отопление – съответно от 2025г. за 9-те района на територията на Столична община, както за цялата територия на Столична община, от 2029г.⁶

Към момента няма друга община, която да е регламентирала изисквания по отношение на зона с ниски емисии, свързана с ограничаване на емисиите на вредни вещества от битовото отопление.

Предвид изпълнението на проект „Намаляване на замърсяването на атмосферния въздух в кв. Долно Езерово“ в град Бургас, както и интересът на гражданите за участие в изпълнението на проекта, според информация от общината не се налага и не се предвижда въвеждане на ЗНЕ за битово отопление.

2. МЕРКИ В СЕКТОР ТРАНСПОРТ

Съгласно НППКАВ, източниците на ФПЧ от транспорта са по-малки от тези от битовото отопление, но са важни, а в някои горещи точки дори може да доминират. Целта на мерките по отношение на транспорта е да бъде гарантирано, че превозните средства не емитират повече вредни вещества, отколкото са били проектирани да емитират, тоест да се гарантира че контролните технологии са налице и работят, и второ – да се насърчи по-бързото внедряване на по-модерни и по-чисти превозни средства.

В НППКАВ са набелязани следните мерки, чието изпълнение следва да допринесе за намаляване на емисиите от този сектор:

Мерки: Контрол при първоначална регистрация на моторните превозни средства (МПС) и подобряване на контрола на МПС по пътищата

Съгласно информация от Министерството на вътрешните работи, с цел осъществяване на контрол по отношение на първоначалната регистрация на МПС Главна дирекция Национална полиция извършва ежегодни планови проверки, при които акцент е недопускане на неизправни превозни средства да преминават през пунктовете за идентификация и проверка за техническата им изправност в звената на „Пътна полиция“.

Закупени са 70 броя комбинирани уреди за измерване на обемното съдържание на вредни емисии и въглероден диоксид в отработените газове на бензиновите двигатели и степента на димност при дизеловите двигатели. Уредите са разпределени на областните дирекции и на Столичната дирекция на вътрешните работи на Министерството на вътрешните работи.

Показател за изпълнение определен в Приложение XIV – „План за действие“ към НППКАВ:

Целева стойност Към 2024г.

⁶ <https://air2.sofia.bg/airpublic/low/emission/zones/>

Нов Закон за движение по пътищата и
Закон за пътните превозни средства

2

- Не са приети нов Закон за движението по пътищата и нов Закон за пътните превозни средства
- Приет е Закон за изменение и допълнение на Закона за движението по пътищата (ЗДВП, изм. и доп., ДВ, бр.97 от 5 декември 2017г.), в сила от 6 юни 2018г., с който е създадена възможност за обмен на данни между Министерството на вътрешните работи и Изпълнителна агенция "Автомобилна администрация" за регистрираните превозни средства и за периодичните им технически прегледи.

Показател за резултат определен в Целева стойност
Приложение XIV – „План за действие“ към НППКАВ:
Подобрен контрол върху МПС

Към 2024г.

-

Създадената възможност за обмен на данни между Министерството на вътрешните работи и Изпълнителна агенция "Автомобилна администрация" за регистрираните превозни средства и за периодичните им технически прегледи допринася за по-добър контрол върху МПС.

Мярка: Подобряване на годишните технически прегледи

Изпълнена.

През 2024г. влязоха в сила и започнаха да се прилагат разпоредби на Наредбата за изменение и допълнение на Наредба № Н-32 от 16.12.2011г. за периодичните прегледи за проверка на техническата изправност на пътните превозни средства (обн., ДВ, бр. 88 от 2023г.), свързани с по-ефективното извършване на периодичните технически прегледи на пътните превозни средства (ППС). С наредбата са създадени условия и ред за електронно предаване на резултатите от измерванията, получени от средствата за измерване (газоанализатор, димомер и стенд за измерване на спирачните сили на ППС), към информационната система за електронно регистриране на извършените периодични прегледи за проверка на техническата изправност на пътните превозни средства (информационната система). След приетите промени в нормативната уредба от 22.07.2024г. започна автоматично предаване по електронен път на данните, получени от средствата за измерване при извършените по време на периодичния технически преглед измервания към информационната система. С това се подобри качеството на извършваните в контролно-техническите пунктове (КТП) периодични прегледи за проверка на техническата изправност на ППС и се ограничи възможността за нерегламентирана операторска намеса при извършването на прегледите. По този начин се гарантира, че за движение по пътищата се допускат превозни средства, на които в действителност е измерено съдържанието на вредните емисии в отработените им газове и те не превишават установените норми.

При сравняване на еднакви времеви периоди преди и след осигуряване на електронно предаване на резултатите от измерванията към информационната система се наблюдава увеличаване на повече от 10 пъти на броя на ППС, допуснати за придвижване до мястото за отстраняване на неизправностите, т.е. 10 пъти повече ППС с установени по време на периодичния преглед значителни/незначителни технически неизправности на спирачната система и/или по отношение на емисиите в отработените газове са били допуснати за движение по пътищата, отворени за обществено ползване след отстраняване на установена техническа неизправност.

С изменението на Наредба № Н-32 са осигурени и мерки на национално ниво за прилагането на Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/621 на Комисията от 17 април 2019 година относно техническата информация, необходима във връзка с проверката на техническата изправност на подлежащите на проверка елементи, относно използването на препоръчителните методи за проверка, както и за установяване на подробни правила относно формата на данните и процедурите за достъп до относимата техническа информация (ОВ, L 108, 23.04.2019г.) (Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/621). Със заповед на изпълнителния директор на Изпълнителна агенция „Автомобилна администрация“ е определен формата за предоставяне на необходимата техническата информация за извършване на периодичните прегледи на ППС от производителите им или упълномощени от тях представители, в съответствие с тази в приложението на Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/621. От 20.04.2024г. производителите на ППС или упълномощени от тях представители следва да предоставят техническата информация, определена в приложението на Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/621, на Изпълнителна агенция „Автомобилна администрация“, а агенцията да предоставя на КТП достъп до тази информация чрез информационната система. С направената промяна в наредбата е създадена възможност по време на периодичния преглед за проверка на техническата изправност на моторните превозни средства техническият специалист, извършващ проверката, да има достъп до техническа информация във връзка с подлежащите на проверка елементи, в конкретния случай: общо описание на системата за контрол на емисиите, монтирана на МПС; монтирани ли са на превозното средства или не катализатор и филтър за прахови частици и др. В случай че на МПС е монтиран съответния елемент, същият следва да бъде проверен за наличие и за ефективно функциониране. Когато е установена липса на катализатор или филтър за прахови частици се констатира опасна техническа изправност, след което следва служебна дерегистрация на МПС. Впоследствие превозното средство се допуска до движение по пътищата след отстраняване на несъответствието от страна на собственика и повторно преминаване на периодичен технически преглед, където това да бъде удостоверено.

По този начин се очаква извършването на периодичния преглед за проверка на техническата изправност на ППС да стане по-ефективно, тъй като ще бъде улеснено установяването на премахнати от страна на собствениците катализатори и филтри за прахови частици, монтирани на дизелови автомобили от екологична категория Euro 5 и Euro 6. От друга страна, по-ефективната проверка на този елемент по време на периодичния технически преглед ще доведе до допускане за движение по пътищата, отворени за обществено ползване на превозни средства, които имат контролирано замърсяване на околната среда с емисии на ФПЧ₁₀.

Показател за изпълнение определен в Целева стойност 2024г.
Приложение XIV – „План за действие“ към стойност
НППКАВ:

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № Н-32 за периодичните прегледи за проверка на техническата изправност на пътните превозни средства.	1	Наредба за изменение и допълнение на Наредба № Н-32 за периодичните прегледи за проверка на техническата изправност на пътните превозни средства (ДВ, бр. 88/2023г.).

Показател за резултат определен в Целева стойност 2024г.
Приложение XIV – „План за
действие“ към НППКАВ:

Подобрен контрол върху МПС	-	Създадена възможност по време на периодичния преглед за проверка на техническата изправност на моторните превозни средства техническият специалист, извършващ проверката, да има достъп до

Мярка: Въвеждане на ЗНЕ за транспорта

В процес на изпълнение.

Предвид това, че емисиите от транспорта са източник с принос за регистрираните превишения за замърсител ФПЧ₁₀ главно в големите урбанизирани райони, тази мярка се очаква да се прилага в тези общини, в които това е необходимо, и там, където подобни мерки ще имат въздействие. През 2024г. е извършено следното:

По отношение на приетата *Наредба за създаване на зони с ниски емисии на вредни вещества в атмосферния въздух на територията на Столична община*. С наредбата се въвеждат две зони с ниски емисии на вредни вещества, в които се ограничава движението на МПС в зависимост от категоризацията им в съответните екологични групи. Периодът на забрана за движение на МПС е за три месеца – от 01 декември на съответната календарна година до последния ден на февруари на следващата календарна година. През 2023г., считано от 01.12.2023г. ограничението е въведено в град София – в зона „Малък ринг“ се забранява движението на МПС от категории М1 и N1 с екологична група Първа. От 01.12.2024г. в същата зона се забранява движението и на МПС с екологична група Втора. За предоставяне на информация на интернет страницата на Столична община е създадена отделна секция „Нискоемисионни зони“⁷. Осигурено е засичане на нарушителите, навлизащи в зоните с ниски емисии. Обобщените данни за периода на забраната от 01.12.2024г. до 28.02.2025г. от системата за контрол на въведените ограничения показват следното:

- Общ брой нарушения – 222 678 бр.;
- Общ брой на засечени „уникални нарушители“ – МПС с регистрационни номера, които са класифицирани като нарушители навлезли в зоната – 63 840 бр.;
- Общо влезли МПС в рамките на зоната – приблизително 11 500 000 бр.

По информация от общината, контролните функции се изпълняват от служители на Столичен инспекторат, съгласно заповед на кмета на Столична община.

По отношение на въвеждане на Зони с ниски емисии за транспорта на територията на община Пловдив е разработена Методика за въвеждане на зони с ниски емисии на територията на община Пловдив, която е приета с Решение № 432, взето с Протокол №18 от 13.10.2022г. на Общинския съвет – Пловдив.

В рамките на приоритет „Въздух“, по ПОС 2021 – 2027г., е предвидено да бъде отворена процедура „Зони с ниски емисии от транспорта“ с бюджет от 15 млн. лв. с бенефициенти общините Столична и Пловдив. Срокът за изпълнение на проектите е до 36 месеца.

В плана за действие към *Програмата за подобряване на КАВ на община Бургас* е заложена мярка „Въвеждане на зона с ниски емисии на вредни вещества от транспорта „ЦГЧ“ – първи етап – при необходимост и „Въвеждане на зона/и с ниски емисии и ограничаване движението на МПС по определени улици – втори етап – при необходимост“. Общината е подала информация, че данните от автоматичните и от мобилната измервателни станции за КАВ не индикират необходимост от въвеждане на ЗНЕ от транспорта.

Със Заповед на кмета на Община Варна от 2022г. е сформирана комисия от експерти за обсъждане на необходимостта от създаване на Зона с ниски емисии на вредни вещества в атмосферния въздух от транспорта на територията на община Варна, както и възможностите за нейното въвеждане. Въз основа на направените констатации и становища в комисия по „Опазване и възпроизводство на околната среда“ към Общински съвет – Варна е внесено предложение за разглеждане на условията и реда за

⁷ <https://www.sofia.bg/en/low-emission-zones>

въвеждане/създаване на зона с ниски емисии от транспорта на територията на община Варна. Предложението предстои да бъде обсъдено от Общински съвет – Варна.

Според информацията от община Стара Загора, няма необходимост и не се предвижда въвеждане на ЗНЕ от транспорт във връзка с изпълнени множество мерки за намаляване на емисиите на ФПЧ₁₀ от транспорта.

В община Кърджали е въведена забрана за движение на товарни автомобили по определени улици на града.

<i>Показател за изпълнение определен в Приложение XIV – „План за действие“ към НППКАВ:</i>	<i>Целева стойност</i>	<i>2024г.</i>
Въведена ЗНЕ.	Неприложимо (въвеждането на ЗНЕ зависи от решението на общината).	Приета Наредба за създаване на зони с ниски емисии на вредни вещества в атмосферния въздух на територията на Столична община. Считано от 01.12.2024г. се забранява движението на МПС с екологични групи Първа и Втора.

<i>Показател за резултат определен в Приложение XIV – „План за действие“ към НППКАВ:</i>	<i>Целева стойност</i>	<i>2024г.</i>
Намалени емисии от транспорта.	-	Принос към показателя за резултат не може да бъде отчетен, тъй като през периода не е осъществяван ефективен контрол на въведените ограничения.

През 2024г. приключи изпълнението на проектите по процедура № BG16M1OP002-5.004 „Мерки за адресиране на транспорта като източник на замърсяване на атмосферния въздух“. Финансирани са 12 проекта на 10 общини с нарушено качество на въздуха. Целта на процедурата е да допринесе за подобряване качеството на атмосферния въздух посредством намаляване нивата на фини прахови частици (ФПЧ₁₀) и азотни оксиди (NO_x) за достигане на утвърдените норми в атмосферния въздух чрез адресиране на транспорта като източник на замърсяване. В рамките на процедурата е подпомогнато закупуването и доставката на електрически транспортни средства (електробуси, тролейбуси и трамваи) за обществения транспорт, което трябва да доведе до намаляване на вредните емисии във въздуха, намаляване на шума и вибрациите и значително спестяване на енергия. В резултат от процедурата и успешно изпълнените проекти са закупени и въведени в експлоатация нови екологични превозни средства за градовете Враца, Стара Загора, Бургас, София, Плевен, Варна, Хасково, Перник, Сливен и Русе. Спестените емисии на ФПЧ₁₀ са 1 т/г.

3. ХОРИЗОНТАЛНИ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИ МЕРКИ

В НППКАВ са набелязани мерки, чието изпълнение няма пряко изражение като количествено намаляване на емисиите, но са в допълнение към представените секторни мерки (т.нар. "меки" мерки). Те са свързани главно с укрепването на институционалния капацитет и конфигурацията на национално, регионално и общинско равнище за подготовка и изпълнение на програми за качество на въздуха.

Мярка: Създаване на подходящи институционални механизми, с цел създаване на екип от експерти, които да предоставят съвети и подкрепа в областта на подобряване на качеството на атмосферния въздух

В процес на изпълнение.

В програма „Околна среда“ 2021-2027г. в приоритет „Въздух“ е предвидена мярка за „Създаване на Национална мрежа на експерти по качество на атмосферния въздух“ като мерките за повишаване на експертния капацитет са насочени към бенефициентите на програмата и органите на местно, регионално и национално ниво, ангажирани с прилагането на политики, свързани с качеството на въздуха, включително контрола върху тяхното прилагане. Бенефициент е Асоциация на еколозите от общините в България. Стойността на сключения през март 2025г. АДБФП е 2 496 529,29 лв. Максималният срок за изпълнение на дейностите по процедурата е в рамките на 48 месеца от датата на сключване на административния договор.

Показател за изпълнение определен в Приложение XIV – „План за действие“ към НППКАВ:	Целева стойност	2024г.
Създадени подходящи механизми с цел създаване на екип от експерти.	0/1 брой създаден механизъм	По ПОС 2021-2027г. е предвидена мярка за „Създаване на Национална мрежа на експерти по качество на атмосферния въздух“

Показател за резултат определен в Приложение XIV – „План за действие“ към НППКАВ:	Целева стойност	2024г.
Подобрена координация между заинтересованите страни.	-	Създадени условия за изпълнение на мярката.

Мярка: Определяне на целите и обхвата на капацитета за моделиране: да включва разпространение на емисиите и трансгранично замърсяване, включително и провеждане на национално проучване на разпределението на източниците. Създаване на подходящи институционални договорености и на първоначална програма

Неизпълнена.

Целесъобразно е изпълнението на мярката да бъде съобразено с промените в изискванията на европейското законодателство по опазване чистотата на въздуха. В края на 2024г. (20.11.2024г.) в Официален вестник на Европейския съюз е публикувана новата директива на качество на атмосферния въздух - Директива (ЕС) 2024/2881 на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2024 година относно качеството на атмосферния въздух и за по-чист въздух за Европа (преработен текст). Директивата следва да бъде транспонирана в националното законодателство най-късно до 11 декември 2026г.

Показател за изпълнение определен в Приложение XIV – „План за действие“ към НППКАВ:	Целева стойност	2024г.
Създадени подходящи институционални договорености.	Неприложимо	Не са изпълнявани дейности.

Показател за резултат определен в Приложение XIV – „План за действие“ към НППКАВ:	Целева стойност	2024г.

Мярка: Определяне на обхвата и механизмите за проучване на рисковете за здравето. Стартиране и провеждане на проучването на фази

Изпълнено.

Националният център по обществено здраве и анализи участва като партньор в изпълнение на Националната научна програма (ННП) „Опазване на околната среда и намаляване на риска от неблагоприятни явления и бедствия“ (2018-2023). Програмата е одобрена с Решение на МС № 577/17.08.2018г. и финансирана от Министерството на образованието и науката, удължена с ПМС №339 от 03.05.2023г. В рамките на програмата 13 института на Българската академия на науките, 6 института на Селскостопанска академия, 6 висши училища, Националният център по обществено здраве и анализи и външни експерти провеждаха научни изследвания в областта на опазване на околната среда с цел осигуряване на устойчива, благоприятна и по-безопасна среда на живот за населението в страната.

В изпълнение на задачите, поставени в Работен пакет I.5. „Качество на живот в страната“, касаещи оценката на влиянието на качеството на атмосферния въздух в градската среда върху здравето, през 2024г. са извършени следните дейности:

Направен е анализ на получена информация за 10-годишен период (2009 – 2018 г.) от Национална здравноосигурителна каса (НЗОК) за избрани класове по МКБ-10 кодове (общо 12 различни категории от болести на органите на кръвообращението, на дихателната система и на ендокринната система, разстройства на храненето и обмяната на веществата) за градовете София, Пловдив и Варна. Резултатите показват тенденция за нарастване броя на заболелите и в трите града за хипертонична и мозъчносъдова болест, остри инфекции на горните дихателни пътища, болести на белия дроб, причинени от външни агенти, дихателна недостатъчност, неклассифицирани другаде хронични болести на долните дихателни пътища (с изключение за Варна, където се отчита слабо понижение). Разпределението по пол и сезони е доста разнородно, но отчетливо е разделението по възрастови групи.

Обработените дневни данни за 10-годишен период, получени от НЗОК, са използвани за оценка на връзката между замърсяването в градска среда и заболявания, определени като обществено значими на база данните за дневната заболеваемост (хоспитализации), а именно респираторни заболявания, исхемична болест на сърцето (ИБС), инсулт и захарен диабет. Изследвани са краткосрочните ефекти от замърсяването на въздуха върху пациенти с посочените заболявания, постъпили в болница поради обостряне на симптомите. Използвани са средноденонощни концентрации на основните замърсители във въздуха (ФПЧ_{2,5}, ФПЧ₁₀, NO₂, SO₂, CO и O₃) за периода от 1 януари 2009г. до 31 декември 2018г., измерени в градски фонові станции от Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС) на Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС) към Министерството на околната среда и водите (МОСВ), намиращи се в градовете София, Пловдив и Варна. Асоциациите между компонентите са анализирани с помощта на отрицателен биномиален регресионен модел при замърсяване на въздуха, изоставащо с 0 – 7 дни, както също е изследвано дали съществуват прагове в концентрациите на замърсителите, над които рискът за прием в болница в същия ден нараства значимо. Получени са значими резултати за връзка между замърсяването и заболявания за определени възрастови групи. Анализите показват, че се наблюдава повишен риск за прием в болница поради усложняване на хронични дихателни и кардио-метаболитни заболявания след излагането на замърсен въздух.

Изготвен е каталог на най-типичните и обществено значими заболявания, като е използвана събраната информация в рамките на програмата за 5 годишен период от Регионалните здравни инспекции (РЗИ). Изискани са данни за заболеваемост по

изброени показатели съобразно МКБ10 и брой на населението по общини за периода 2014 г. – 2018 г. от всички 28 области в страната още през първата година на проекта. Данни са получени само за отделни области. Избрани са няколко заболявания – неинсулинозависим захарен диабет, мозъчносъдови болести, болести на респираторната система, астма, за които е представено пространственото разпределение в единици заболявания към брой население.

Разработените модели и прогнози в рамките на ННП „Околна среда“, са представени в заключителният отчет по ННП „Околна среда“, който е достъпен на интернет страницата на Програмата: <https://nnpos.wordpress.com/>

Обобщените резултати от ННП „Околна среда“ са публикувани в книга „Опазване на околната среда и намаляване на риска от неблагоприятни явления и природни бедствия“, Резултати и постижения, която може да бъде намерена на същия адрес: <https://nnpos.wordpress.com/>

<i>Показател за изпълнение определен в Приложение XIV – „План за действие“ към НППКАВ:</i>	<i>Целева стойност</i>	<i>2024г.</i>
Изготвени доклади за оценка.	Неприложимо	Изготвени анализи за градовете София, Пловдив и Варна.

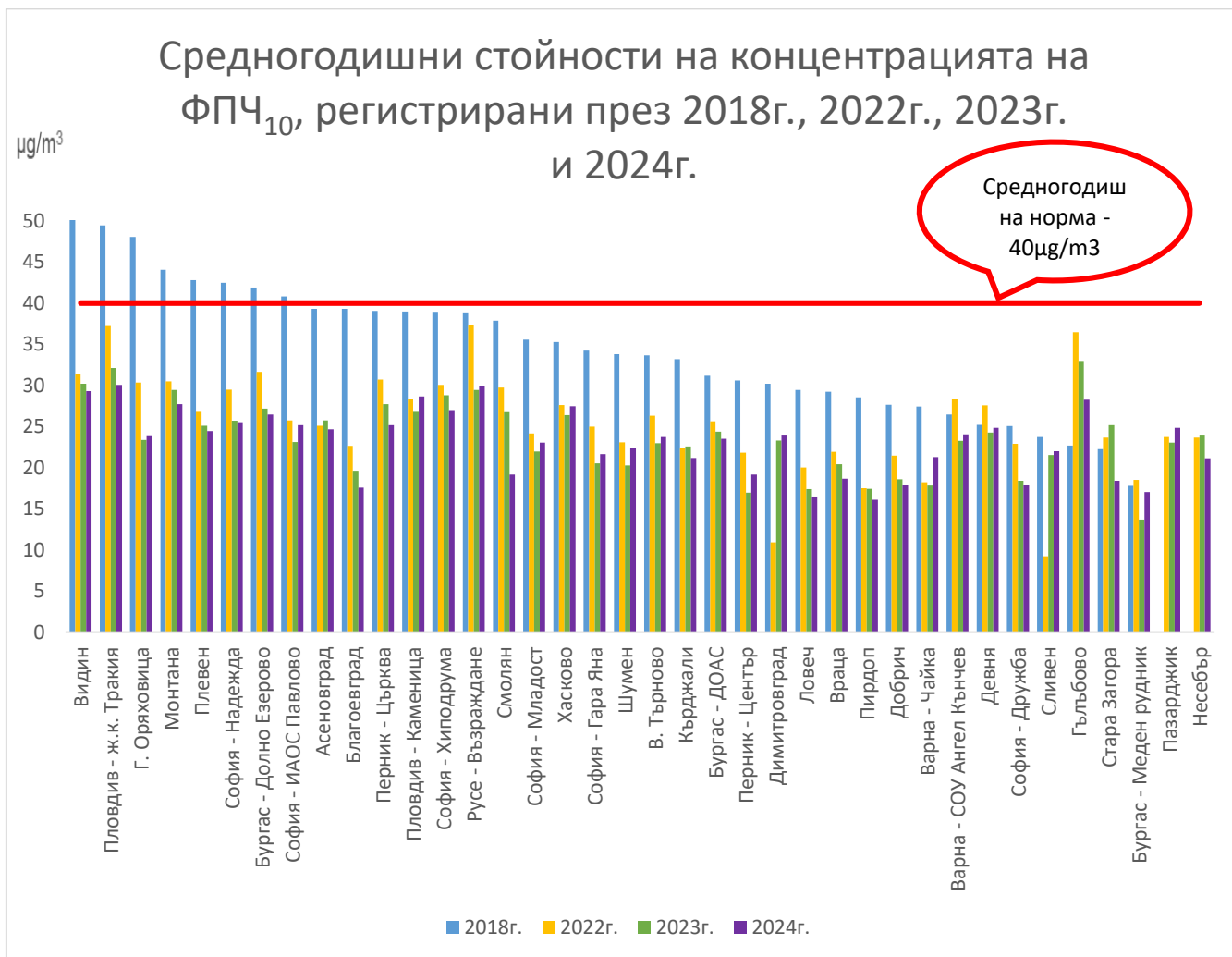
<i>Показател за резултат определен в Приложение XIV – „План за действие“ към НППКАВ:</i>	<i>Целева стойност</i>	<i>2024г.</i>
Предоставени доклади за здравните рискове.	-	Публикувани резултати от изготвените анализи.

4. НАПРЕДЪК ПО ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЦЕЛИТЕ НА ЕВРОПЕЙСКОТО И НА НАЦИОНАЛНОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА ЕМИСИИТЕ ОТ ФИНИ ПРАХОВИ ЧАСТИЦИ

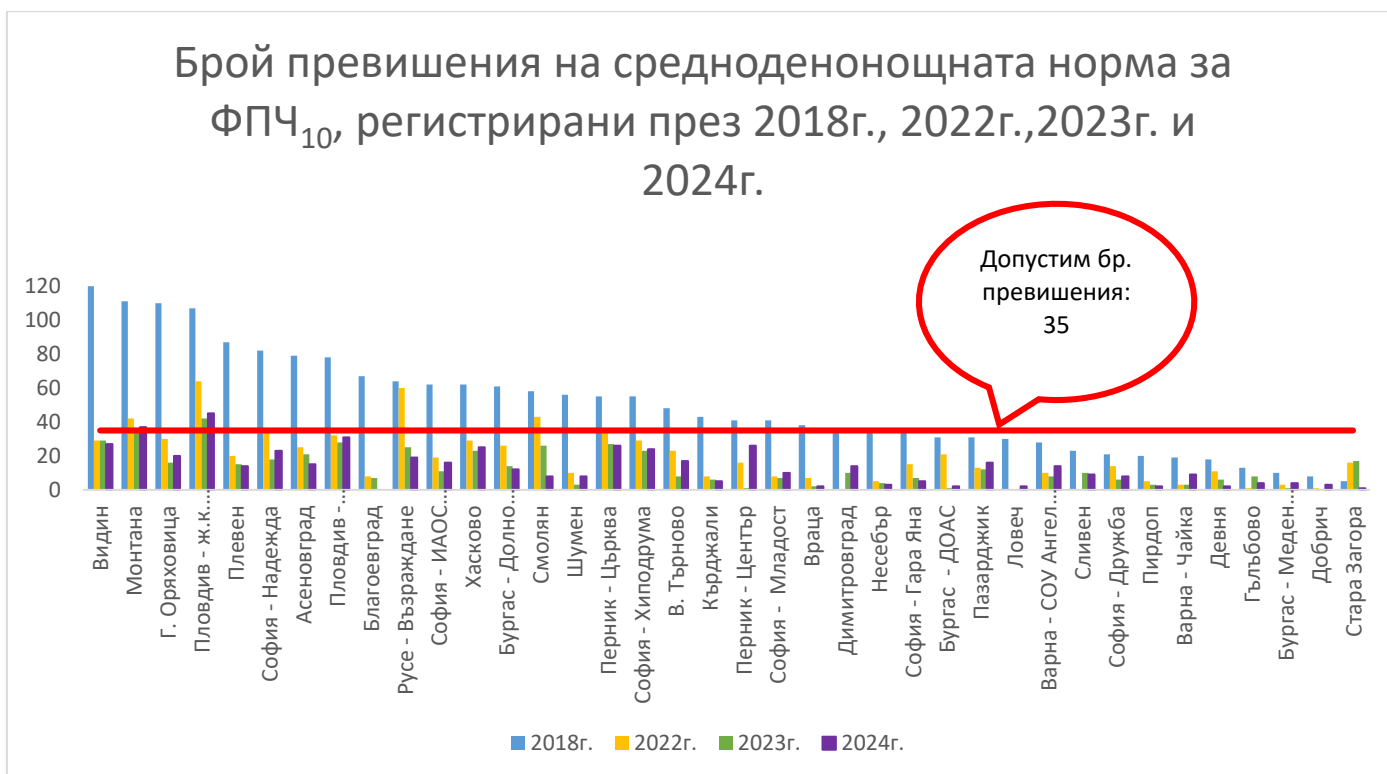
Запазва се трайната тенденция за подобряване качеството на атмосферния въздух по показател ФПЧ₁₀. Като причини за това могат да бъдат посочени както изпълнението на мерките от НППКАВ, разгледани в отчета, така и личната инициатива на гражданите по промяна на начина на отопление. Трябва да бъде отбелязано, че влияние върху нивата на замърсяване имат и по-меките климатични условия, които се наблюдават през последните зимни сезони.

Съгласно данните за 2022 - 2024г.⁸ от мониторинга на качеството на атмосферния въздух, тенденцията за постигане на съответствие с нормите за ФПЧ₁₀ от все повече общини се запазва. Във всички пунктове за мониторинг от Националната автоматизирана система за контрол качеството на атмосферния въздух през 2022г., 2023г. и 2024г. са регистрирани нива на замърсяване под определената средногодишна норма за опазване на човешкото здраве за ФПЧ₁₀. Нормата е постигната във всички общини в агломерация BG0001 Столична, BG0002 Агломерация Пловдив, BG0003 агломерация Варна, в район Северен /Дунавски BG0004, в район Югозападен BG0005 и район Югоизточен BG0006.

⁸ За данните за 2022 - 2024г. е приложена методика за определяне на превишенията на пределно допустимите стойности на ФПЧ₁₀, които се дължат на емисии на природни източници – пустинен прах. Методиката е разработена от НИМХ и приложена съгласно дадената възможност в чл.20 на Директива 2008/50/ЕО относно качеството на атмосферния въздух и за по-чист въздух за Европа, транспонирано в чл.32 на Наредба 12 от 15 юли 2010г. за норми за серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици, олово, бензен, въглероден оксид и озон в атмосферния въздух. Съгласно разпоредбите, превишение което може да бъде отдадено на природни източници не се смята за превишаване за целите на директива и съответно националното законодателство.

Фигура 1

Фигура 2

Както се вижда и от **Фигура 2** по-горе, за календарната 2024г. България не е постигнала пълно съответствие с изискванията на европейското и националното законодателство по отношение качеството на атмосферния въздух **в два пункта за мониторинг – един в РОУКАВ „Агломерация Пловдив“, и един в РОУКАВ Северен/Дунавски.**

- Основните сектори (битово отопление, транспорт), чиито емисии на вредни вещества водят до наднормено замърсяване на атмосферния въздух, продължават да имат принос към замърсяването с фини прахови частици;

- Проблемите със замърсяването на въздуха се предопределят също от преобладаващите физико-географски и социално-икономически условия в страната;

- Независимо от значително увеличеният дял от домакинствата, които се отопляват с електричество, остава висок процентът на хората, които използват дървесина за отопление през зимния период;

- Негативно върху подобряването на качеството на въздуха се отразяват покачващите се цени на носителите на енергия и съответно – достъпността им за населението.

Важно е да бъде отбелязано преразглеждането на европейското законодателство в областта на качеството на атмосферния въздух. През декември 2019г., в контекста на Европейската зелена сделка, Европейската комисия се ангажира да предприеме действия за допълнително подобряване на качеството на въздуха и да приведе в по-голяма степен стандартите на ЕС за качество на въздуха в съответствие с препоръките на Световната здравна организация (СЗО). На 26 октомври 2022г. ЕК представи предложението си⁹, с което цели преработка и обединяване на съществуващите директиви, определяне на стандарти за качество на въздуха за 2030г. и след това, както и за разработване на перспективи за привеждане в съответствие с насоките/препоръките на СЗО от 2021г. В края на 2024г. (20.11.2024г.) в Официален вестник на Европейския съюз е публикувана новата директива на качество на атмосферния въздух – *Директива (ЕС) 2024/2881 на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2024 година относно качеството на атмосферния въздух и за по-чист въздух за Европа (преработен текст)*. Директивата следва да бъде транспонирана в националното законодателство най-късно до 11 декември 2026г. Следва да се подчертае, че новите изисквания, конкретно за замърсителя фини прахови частици, ще представляват сериозно предизвикателство за постигане, предвид посочените по-горе фактори, които влияят върху постигането и поддържането на необходимото качество на въздуха.

5. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

Видно от представената информация в настоящия отчет, през 2024 година има напредък и са изпълнявани дейности по-голяма част от мерките, предвидени в НППКАВ 2018-2024г. От голямо значение по отношение на индикатора за резултат *Намалени емисии на ФПЧ от битовото отопление* е изпълнението на дейностите по подмяна на битовите отоплителни уреди. По отношение на целевата стойност на показателя за изпълнение *Брой изведени от употреба печки и котли, които не отговарят на изискванията и/или брой повторни или първоначални свързвания с газоразпределителната или топлофикационна мрежа*, от информацията е видно, че отчетената стойност до момента за броя на уредите е по-малка от целевата стойност. Трябва да се отбележи, че отчетената стойност се базира на информация от описаните в

⁹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/bg/ip_22_6278

отчета проекти и дейности, които съответстват на мярката за задължителното поетапно извеждане от употреба на уреди на твърдо гориво в сектор битово отопление. Отделно от тази стойност са изчислени и уредите, които гражданите по собствена инициатива са подменили през периода на действие на националната програма. Този процес на подмяна се потвърждава и от резултатите от преброяването през 2021г., съгласно които се е увеличил дялът на жилищата, които се отопляват на електричество, и са намалели тези, които използват твърди горива за отопление.

Следва да се има предвид също, че подмяната на отоплителни уреди на твърдо гориво за бита по проектите по ПОС 2021-2027г. продължава.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

След постановяването през 2017 година на решението на Съда на Европейския съюз по Дело С488/15, от страна на Министерството на околната среда и водите бяха предприети редица мерки, както от нормативен, така и от стратегически характер с цел адресирането на проблема с наднормените нива на фини прахови частици. От ключово значение беше приемането и изпълнението на Националната програма за качеството на атмосферния въздух (НППКАВ) 2018 – 2024г. Целевите стойности на някои от показателите за изпълнение не са постигнати изцяло, но независимо от това следва да се отбележи, че данните от мониторинга на качеството на атмосферния въздух показват подобряване и в много голяма степен постигане на съответствие с изискванията на законодателството.

Предвид естеството на проблема, както и новите предизвикателства пред страната във връзка с приемането на Директива 2024/2881 и с оглед опазване на човешкото здраве и постигане на установените норми по замърсител ФПЧ₁₀, от ключово значение е прилагането на съвместни усилия от всички заинтересовани страни, основите за което бяха поставени с приемането и изпълнението на националната програма. Постигането на нормите е необходимо и с оглед закриване на процедурата за нарушение и избягване на евентуално повторно започване на дело срещу България за налагане на финансови санкции. Решението на Съда на ЕС от 2017г. е установително по своя характер, по силата на което България следва да постигне реален резултат – постигане на съответствие с нормите за ФПЧ₁₀ на територията на цялата страна.